

sledili Haecklovim napovedim bodočih monističnih maš. Vendar človeštvo ne bo nikdar izhajalo brez templjev: neutrudno stavi nove hrame. Umetnost, ki jo Bergson imenuje «neposrednejše videnje resničnosti», je obenem izrazita religiozna vizija. Neumljivo bo nekdan človeku, kako sta se mogla črtiti božanskost in krasota.

Najbolj jedrovite strani te knjige so tiste, kjer d'Humières, išoč novizmisel smrti, priznava svojo vero v neomejeno razširjenje Bitja v posmeseni dobi ter razmotriva «ta grozni pas, ki se razprostira od poslednjega vztrepeta kreature, iztrgane zemlji, pa do njene popolne absorpcije in neštete nove oživetve v monizmu. Sedaj pozna zadnje tajne svojega verovanja.»

G. Mauclair, ki smatra izgubo tega pisatelja poleg Remyja de Gourmont tekom svetovnega pokolja kot najbolj nenadomestljivo za francosko knjištvo, je uvodoma razbral skupek d'Humièresovega mišljenja: Indski monizem, po katerem je snov «pojavnost energije», edina stvar, ki jo venomer prekvaša želja, silna stanična težnja proti združitvi in zavesti, ta zamisel ga vodi do tega, da zanikuje nepoznatno, da se vsega nadeja od vede, ki bo pretvorila morale, prenovila dolžnosti, razširila obzorja, usposobila človeka, prisvojiti si dedičnost, ustvariti logično tip nadčloveka, pognati svoje potomstvo očiščeno in vsega vedno na osvojitve božanstva, ki ni za nami, ob našem početku, in nam ne stavi mej, ampak je pred nami ter nas čaka, umikaje se vsevdilj v prihodnost. A. D.

Miroslav Krleža: Magyar királyi honvéd novela — Kr. ug. domobrantska novela je nekak lirski fragment iz cikla «Hrvatski Bog Mars», ki ga je znani M. Krleža pisal že med vojno, takrat, «kada su Evropom vladala tri božanstva: kasarna, biblija i sifilis». Novela se neusmiljeno norčuje navidezno z avstro-ogrskim vojaškim službovnikom in njegovimi učitelji, ali v resnici biča militarizem sploh in preklinja disciplino in vojaški red.

Jezik se prilagaja vojaškemu vežbališču; samo tako bi se morda dali razumeti izrazi: krapfn, frajla, kasafrajla, lakcipele, glacerukavice, štimung (m. sp.), puškohvat (sc. Gewehrgriff), strojozmika, pasovati, štram, vatropostav (sc. Feuerstellung), klapovati, vatroboj (sc. Feuerkampf) itd.

Novela obsega 146 strani in je pisana zelo spretno in drastično. Nje dejanje se godi od sedmih do enajstih dopoldne in je izliv strašne jeze na militarizem.

Druge cene, mislim, knjiga nima.

Ivan Zorec.

Dr. Josip Tičar: Boj nalezljivim boleznim. Zbirke političnih, gospodarskih in socialnih spisov X. zvezek. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1922. S 17 slikami in 4 tablami v barvnem tisku. Str. 155.

Povojni čas pomeni tudi za našo poljudno zdravstveno literaturo novo dobo. Zdravniški stan se temeljito otresa naziranja nekdanjih padarjev, češ, da poljudno pisane zdravstvene knjige nič ne koristijo narodu, ker se iz njih nikdo ne more naučiti zdraviti svoje bolezni, pač pa pospešujejo mazaštvo in čarovnijo «šintaric» in drugih starih bab, ter da vsled tega ljudstvu več škodujejo nego koristijo, prakso padarjev pa samo ovirajo, in da se mora torej vsaka poljudno pisana zdravstvena knjiga le obsojati. Imeli so stari padarji za en del brez dvoma prav. Saj če čitamo kake stare «bukve» o zdravniški umetnosti, pisane za lajike, in kadar še danes povsod srečujemo med narodom vse polno živih vraž in babjih ver na pasjo mašč in konjsko govno, ki so jih take stare «bukve» nekdan z vnemo propagirale, se ne čudimo averziji naših kolegov prednikov do popularne medicinske literature. Še na današnjem knjižnem trgu srečavamo epigone te vrste «bukev». Epigoni načelnih nasprotnikov poljudne zdravstvene

literature pa postajajo redkejši in redkejši. Ravno nasprotno: vedno številnejši naši zdravniki poizkušajo s peresom v roki širšim plastem kolikor le mogoče odgrinjati zavese, ki zastirajo lajikom tajinstvene hrame medicinske vede. Ali se je zdravniški stan toliko izpremenil? Težko, ker človeški material, ki se je šolal za padarje, pač povprečno ni bil bistveno drugačen od današnjih študentov medicine. Izpremenila se je pa jako zdravniška veda. Nekdaj je tavalala v temi mističnih predočb o bistvu življenja, bolezni in smrti in je skoro izključno pod vodstvom fantazije, s slabotno oporo empirije, iskala leka za bolezni; novejša medicinska veda pa bolj in bolj postaja racionalno naravoslovje človeka. Stara medicina je skoro izključno šele ob bolniški postelji «slučaja» poizkušala spoznati bolezen, največ sil je pa posvečala terapiji, moderna jih pa največ koncentrira na spoznanje bistva bolezni v splošnem, ter iz tega naravoslovskemu sličnega znanja šele deducira ob bolniški postelji svoje sklepe in dejanja. Naravoslovska baza je odprla moderni zdravstveni vedi neprecenljivo novo možnost plodonosnega delovanja. Prej je mogla medicinska veda v borbi z boleznijo nastopati vedno le kot druga na mejdanu, danes pa lahko v zmirom večjem obsegu nastopa kot prva, še preden se je pojavila na bojišču bolezni. To je neprecenljiv uspeh in napredek. In ta nova veda brez skrbi in strahu pred mazaštvom lahko stopa pred najširšo publiko ter jo poučuje o bistvu zdravja in bolezni. Moderna veda smatra to tudi v vedno večjem obsegu za svojo dolžnost, kajti ne bi bilo prav, da bi skrivala svojo luč pod mernik, svoje znanje pa zapirala v laboratorijske miznice in zaprašene biblioteke, ne bi bilo prav, če bi svoje novo bogastvo le na recepte po centigramih in kapljicah za drag denar skopo delila med potrte bolnike, nego prav je, če zdravim pove, kako se čuvajo bolezni, če gospodinje poučuje, koliko same lahko pomagajo bolniku, kdaj morajo pa poklicati na pomoč strokovnjaka, prav je, če najširši publiko, posebno pa njenim voditeljem, učiteljem naroda, politikom in upravnim oblastem tolmači, kako bi bilo treba urediti privatno in javno življenje, da bo imel narod manj bolnikov, pohablencev in slabičev. Te vrste literatura je sodelavka eminentne važnosti za povzdigo obče narodne kulture in za izpopolnjenje form človeške organizacije. Da se te vrste literatura pri nas množi in mnogo čita, je eden izmed indikatorjev, da naš narod zares napreduje v kulturi. Med te vrste literaturo spada dr. Tičarjeva knjiga. Skrajno stvarno, dobro, razumljivo pisana, na višku moderne znanosti stoječa, je našemu ljudstvu in njegovim voditeljem izvrsten klicar na pot k pravemu napredku in učitelj za stvarno pospeševanje narodovega zdravja in narodne kulture.

Dr. M. A.

Kronika.

Iz koncertne dvorane. (Nekaj misli o pomembnejših koncertih v Ljubljani.) V novembru l. l. se nam je nudila prilika slišati zbor moravskih učiteljic pod vodstvom znamenitega zborovodje Ferdinanda Vacha, enega izmed najboljših veščakov zborovega petja. Uspehi, ki jih je dosegel z zborom moravskih učiteljev in sedaj z zborom moravskih učiteljic, so naravnost epohalni; vzbudili so novo, stopnjevano zanimanje za to stroko glasbe, če ne drugod, gotovo na Češkem. Tam je namreč veliki razvoj instrumentalne glasbe tekom zadnjih petdesetih let zborovo petje potisnil precej v ozadje. Veliki češki skladatelji so stremeli po visokih ciljih, svoje najboljše moči so posvečali komponiranju oper, simfonij in komorne glasbe, za zbor pa so komponirali le «mimogredé» in razmeroma zelo malo. Morda je bil vzrok ta, da je zborovo